

Avizul Comitetului Economic și Social European privind viitorul zonelor neurbane în societatea cunoașterii

(aviz din proprie inițiativă)

(2009/C 317/08)

Raportor: dl SANTILLÁN CABEZA

La 10 iulie 2008, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Viitorul zonelor neurbane în societatea cunoașterii (aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 24 iunie 2009. Raportor: dl SANTILLÁN CABEZA.

În cea de-a 455-a sesiune plenară, care a avut loc la 15 și 16 iulie 2009 (ședința din 16 iulie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu unanimitate de voturi.

1. Excepționala diversitate a Europei

1.1. UE adăpostește o diversitate teritorială de o extraordinară bogăție, precum și un model unic de așezare a populației. Acesta contribuie atât la calitatea vieții locuitorilor din orașele aflate aproape de zonele rurale, cât și la cea a locuitorilor acestora din urmă, care beneficiază de un acces imediat la servicii. Acest model este și mai rentabil, deoarece evită problemele marilor concentrări urbane, precum și nivelurile ridicate de utilizare a energiei și a suprafețelor de teren caracteristice expansiunii urbane, care vor căpăta dimensiuni din ce în ce mai considerabile, pe măsură ce schimbările climatice vor progresa, în paralel cu măsurile de adaptare la acestea și de combatere a lor ⁽¹⁾.

1.2. Pentru a deosebi zonele rurale de cele nerurale, OCDE stabilește o distincție între unitățile administrative locale (UAL de nivel 1 sau 2) și regiuni (nivel NUTS 3). O unitate teritorială locală este o colectivitate rurală dacă densitatea populației sale este de sub 150 de locuitori pe kilometru pătrat. Regiunile (NUTS 3) se deosebesc prin gradul de ruralitate, altfel spus prin proporția populației care locuiește în unități teritoriale locale de tip rural.

1.2.1. Potrivit OCDE, există trei tipuri de regiuni:

- *regiunile predominant rurale*, în care peste 50 % din populație trăiește în colectivități rurale;
- *regiunile cu important caracter rural*, în care o proporție de 15-50 % din populație trăiește în colectivități rurale;
- *regiunile predominant urbane*, în care sub 15 % din populație trăiește în colectivități rurale.

Peste 50 % din teritoriul UE-25 este reprezentat de zone rurale.

1.2.2. În concepția Eurostat, gradul de urbanizare împarte zonele în trei categorii:

- *zonă dens populată*, adică un ansamblu de unități locale conexe, având fiecare o densitate de peste 500 de locuitori pe kilometru pătrat, populația totală a zonei fiind de cel puțin 50 000 de locuitori;
- *zonă intermediară*, adică un ansamblu de unități locale conexe care nu aparțin unei zone dens populate, având fiecare o densitate de peste 100 de locuitori pe kilometru pătrat, populația totală a zonei fiind de cel puțin 50 000 de locuitori sau zona fiind aflată lângă o zonă dens populată;

⁽¹⁾ Există cam 5 000 de orașe mici și aproape 1 000 de orașe mari pe tot cuprinsul Europei, care joacă rolul de focare ale activității economice, sociale și culturale. Această rețea urbană relativ densă numără totuși puține orașe foarte mari. În UE, doar 7 % din populație trăiește în orașe cu mai mult de cinci milioane de locuitori, comparativ cu 25 % în SUA, și numai cinci orașe europene figurează printre cele 100 cele mai mari orașe ale lumii [Cartea verde privind coeziunea teritorială - COM(2008) 616 final].

- zonă slab populată, adică un ansamblu de unități locale conexe care nu aparțin nici unei zone dens populate, nici unei zone intermediare ⁽²⁾.
- În majoritatea statelor membre, o „unitate locală” corespunde unei comune sau unui municipiu. Zonele slab populate reprezintă aproape 84 % din întreg teritoriul UE-25 ⁽³⁾.

2. Zonele urbane și rurale: evoluții divergente

2.1. Ideea că intensificarea eforturilor în materie de cercetare-dezvoltare va permite UE să facă față provocării reprezentate de globalizare este acceptată de mai mulți ani. Strategia de la Lisabona conține de altfel obiectivul explicit de a spori investițiile în domeniu până la un nivel de 3 % din PIB.

2.2. Trebuie studiat mai bine potențialul regiunilor, care diferă în funcție de caracteristicile demografice (ritmul diferit al îmbătrânirii populației) și sociologice (capitalul uman), de factorii economici (mobilitatea capitalurilor și a lucrătorilor calificați și, în consecință, mobilitatea unei părți a bazei de impozitare) și de structura de producție (moștenirea istorică, potențialul atractiv pentru investitori).

2.3. Deși zonele rurale nu pot fi asociate automat cu declinul, și nici zonele „intermediare” cu dezvoltarea ⁽⁴⁾, se poate afirma că, în general, zonele predominant rurale (17,9 % din populația europeană) și cele intermediare (37,8 %, ceea ce conduce la un total de 55,7 %) se află într-o situație mai puțin avantajoasă. În plus, în statele membre în care veniturile sunt mai mici, diferențele între zonele urbane și neurbane sunt mai mari ⁽⁵⁾.

2.4. În ultimii ani, au fost create sau perfecționate mai multe instrumente de stimulare a inovării (al șaptelea Program-cadru de cercetare-dezvoltare, programul-cadru pentru inovație și competitivitate, instrumentul financiar JEREMIE, inițiativele tehnologice comune, „piețele-pilot” etc.). Această activitate contrastează cu dezinteresul pentru regiunile care nu au capacitatea de a concretiza astfel de posibilități cu speranța unui randament pozitiv al investiției.

2.5. Având în vedere că cea mai mare parte a activității economice se concentrează în orașe, trebuie găsit un echilibru în ce privește dezvoltarea societății cunoașterii.

⁽²⁾ Un ansamblu de unități locale care nu depășește 100 km² și nu atinge gradul necesar de densitate, dar care se găsește cu totul în interiorul unei zone dens populate sau al unei zone intermediare, trebuie considerat ca făcând parte din zona respectivă. Dacă acest ansamblu este situat între o zonă dens populată și o zonă intermediară, se consideră că face parte din zona intermediară.

⁽³⁾ Regiunile: anuarul statistic 2006 (date 2000-2004; p.162).

⁽⁴⁾ În perioada 1995-2004, creșterea PIB-ului în zonele predominant rurale a depășit media în 43 % dintre ele, față de 36 % în zonele urbane și 39 % în regiunile intermediare.

⁽⁵⁾ „Al patrulea raport privind coeziunea economică și socială” COM (2007) 273 final.

3. Propuneri de reechilibrare în favoarea zonelor neurbane

3.1. Servicii de interes general (SIG) de calitate pentru a garanta coeziunea socială și teritorială

3.1.1. În Comunicarea privind SIG ⁽⁶⁾, Comisia Europeană s-a angajat „să prezinte Parlamentului o analiză amplă și actualizată cu privire la efectele «liberalizării» (...) [să analizeze], de asemenea, progresul privind aplicarea protocolului, odată cu intrarea în vigoare a noului tratat [și să publice] din doi în doi ani un raport privind serviciile sociale, care va servi drept instrument de schimb cu părțile interesate”. CESE consideră că ar fi extrem de importantă o analiză a Comisiei asupra impactului eventual al liberalizărilor asupra coeziunii teritoriale. Analiza sa ar trebui să furnizeze date defalcate în funcție de natura urbană/rurală a colectivităților teritoriale și de percepțiile populației acestora.

3.1.2. Accesul la serviciile medicale prevăzute în Carta Drepturilor Fundamentale (articolul 35) poate fi deosebit de problematic în zonele neurbane, din cauza lipsei de personal calificat, de infrastructură adaptată și de resurse bugetare. Comisia ar trebui să lanseze o dezbatere cu colectivitățile teritoriale și federațiile patronale și sindicale europene interesate, pentru a vedea cum pot fi concepute instrumente (acorduri între parteneri sociali, ajutoare de stat, inițiative comunitare) de redinamizare a acestui sector.

3.2. Societatea informațională și societatea cunoașterii

3.2.1. Deși uneori se face confuzie între cele două, conceptul de societate a cunoașterii (văzută ca un ideal sau o etapă în evoluția umanității) trebuie deosebit de cel de societate informațională (caracterizată de utilizarea pe scară largă a tehnologiilor informației și comunicării). Informația reprezintă doar un instrument de dobândire a cunoașterii.

3.2.2. Educația reprezintă un factor esențial în evoluția către societatea cunoașterii. În zonele neurbane, evoluția demografică (emigrația, rata înaltă de dependență, îmbătrânirea populației etc.) joacă un anumit rol. În fiecare an, unele școli mici situate în zone mai puțin dinamice trebuie să-și închidă porțile din cauza numărului insuficient de elevi. Aceasta poate încuraja exodul, părinții preferând să se instaleze în regiuni mai dinamice, în care apar locuri de muncă și în care există școli și infrastructuri de primire ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ „Servicii de interes general, inclusiv servicii sociale de interes general: un nou angajament european” - COM(2007) 725 final.

⁽⁷⁾ CESE a propus instituirea unui Fond demografic, care să se ocupe de toate aceste probleme.

3.2.3. În ceea ce privește procentajul adulților cu pregătire medie sau superioară, în UE se înregistrează o tendință continuă de reducere a diferențelor între regiunile predominant rurale și cele intermediare pe de o parte, și cele predominant urbane, pe de altă parte. Țările din nordul Europei și unele dintre noile state membre (FR, NL, FI, IE, BE, PL, CZ, HU) se prezintă mai bine din acest punct de vedere (< 10 puncte diferență) iar în altele (UK, DE, AT) nivelul de educație este mai ridicat în zonele rurale decât în cele urbane. Cele mai mari diferențe (> 20 de puncte) se întâlnesc în țările mediteraneene (GR, ES, IT, PT).

3.2.4. Procentajul de adulți care beneficiază de educație și de formare profesională (*Life-long learning* – învățarea pe parcursul întregii vieți) este relativ redus (aproximativ 12 % în UE-25), neexistând o diferență semnificativă între zonele rurale și cele urbane. Unele țări sprijină substanțial formarea adulților (DK, ES, NL, AT, SL, SK, SE, UK), în vreme ce altele o fac în mai mică măsură. Există o tendință de sporire a gradului de participare la formare a adulților din zonele rurale, față de cei din zonele urbane ⁽⁸⁾.

3.2.5. Deși proximitatea crește nivelul de participare a studenților din zonele rurale apropiate, distanța la care sunt situate centrele universitare nu pare să constituie un obstacol pentru accesul la o educație superioară, dar poate să limiteze opțiunile în privința carierei.

3.2.6. Comisia Europeană a atras atenția că anumite state membre nu fac suficiente eforturi pentru a combate abandonul școlar și a încuraja învățarea pe tot parcursul vieții, în vederea îndeplinirii obiectivelor Agendei de la Lisabona.

3.3. Învățământul online (*e-learning*) și importanța conexiunilor în bandă largă ⁽⁹⁾

3.3.1. Concentrarea unor niveluri ridicate ale cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare într-un număr destul de mic de regiuni ale UE este îngrijorătoare: 70 % dintre acestea sunt localizate în Germania, Franța și Regatul Unit. Estimările privind cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare pe regiuni indică faptul că în 35 de regiuni există o concentrare a acestor cheltuieli care depășește obiectivul de la Lisabona ⁽¹⁰⁾.

3.3.2. CESE ar dori să reamintească faptul că în zonele rurale și în orașele mici din Comunitate în special, aplicarea tehnologiilor informației și comunicațiilor pentru învățarea pe tot parcursul vieții este condiționată în primul rând de susținerea UE și a guvernelor statelor membre pentru instalarea de conexiuni internet în

bandă largă ⁽¹¹⁾, care permit accesul la sistemele de învățare pe cale electronică.

3.3.3. În decembrie 2007, acoperirea în termeni de bandă largă (DSL) a atins o medie de 98 % a populației din zonele urbane, în timp ce în zonele rurale acoperirea se limita la 70 % din populația rurală a UE-27 ⁽¹²⁾.

3.3.4. Accesul la conexiunea în bandă largă face parte dintr-o strategie mai amplă, care urmărește recunoașterea accesului la serviciile electronice ca serviciu de utilitate publică ⁽¹³⁾. O atenție specială merită acordată costului acestui serviciu, care este foarte ridicat în unele state membre.

3.4. Forța de muncă și localizarea geografică

3.4.1. În prezent, blocajele afectează 10 % din rețeaua rutieră europeană, cu precădere marile artere care leagă regiunile periferice folosite ca zone rezidențiale și centrele urbane furnizoare de locuri de muncă pentru populația acestor zone. Costurile lor reprezintă în fiecare an 0,5 % din PIB. Pentru a diminua problema, Comisia ar putea, după consultarea partenerilor sociali, să promoveze și mai mult lucrul la distanță. Astfel, acest element de flexibilitate ar fi pus în serviciul coeziunii teritoriale, deoarece s-ar încuraja comerțul de proximitate și s-ar reduce costurile de mediu ⁽¹⁴⁾.

3.4.2. Eficiența căutării unui loc de muncă poate descrește odată cu distanța față de locul de muncă (măsurată în timp consumat pentru transport plus costuri aferente) pentru că persoanele dispun de mai puține informații asupra oportunităților de lucru situate departe de domiciliul lor ⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Accesul la internet de mare capacitate (bandă largă): canal de comunicare de mare capacitate care permite un acces flexibil și rapid la sursele de informare și la proiectele de învățare pe cale electronică (sursa – <http://www.elearningeuropa.info/>).

⁽¹²⁾ Comunicarea Comisiei „Îmbunătățirea accesului zonelor rurale la tehnologiile moderne ale informației și comunicării (TIC)” - COM(2009) 103 final. Acoperirea în zonele rurale continuă să fie redusă în Slovacia (39 %), Polonia (43 %), Grecia (50 %) și Letonia (65 %), precum și în Bulgaria și România.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind „Învățarea pe tot parcursul vieții cu ajutorul tehnologiilor informatice: contribuția la competitivitatea europeană, la mutațiile industriale și la dezvoltarea capitalului social”, JO C 318, 23.12.2006, p. 20.

⁽¹⁴⁾ Peste 50 % din consumul de carburanți rezultă din aglomerația rutieră sau din șofatul neadaptat. Costurile totale de mediu (poluarea aerului, poluarea fonică, încălzirea planetei) în sectorul transportului sunt estimate la 1,1 % (cf. Comisia Europeană, „Evaluarea intermediară a Cărții albe în domeniul transporturilor publicată în 2001”, COM(2006) 314 final, 22 iunie 2006).

⁽¹⁵⁾ Y. Zenou, *Les inégalités dans la ville* („Inegalitățile în oraș”), în „Villes et économie”, La documentation française, 2004.

⁽⁸⁾ „Furnizarea unei educații de calitate în zonele rurale – furnizarea de servicii inovatoare: răspunsul la provocările din zonele rurale” (*Delivering quality education to rural regions - Innovative Service Delivery: Meeting the Challenges of Rural Regions*), de Elena Sarraçeno. Köln, 3-4 aprilie 2008.

⁽⁹⁾ A se vedea Avizul CESE „Regiuni europene competitive datorită cercetării și inovării - O contribuție în favoarea consolidării creșterii și a îmbunătățirii cantitative și calitative a locurilor de muncă”, JO C 211, 19.8.2008, p. 1.

⁽¹⁰⁾ Aceste 35 de regiuni concentrează 46 % din cheltuielile totale pentru cercetare și dezvoltare, adică de două ori mai mult decât procentul lor din PIB. La nivelul cel mai ridicat, cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare ating 7 % din PIB în Braunschweig (Germania) și depășesc 4 % în alte 12 regiuni. „Al patrulea raport intermediar privind coeziunea” - COM(2006) 281.

Locuință, apă, electricitate, gaz și alți combustibili, în % total cheltuieli (2005)

	Muncitori	Funcționari	Independenți	Șomaj	Pensionari	Alte persoane inactive	Diferența între valori minimale și maxime	Diferența între media inactivă și activă
be Belgia	26,3	22,5		36,3	29,9	23,7	13,8	5,6
dk Danemarca	27,8	25,6	28,7			33,1	7,5	5,7
de Germania	29,9	27	27,6	35,8	32,5	35,5	8,8	6,4
ie Irlanda	20,3	21,1	22,3	25	30,4	28,3	10,1	6,7
gr Grecia	22,1	22,1	20,6	24,7	29	31,5	10,9	6,8
es Spania	26,3	28,9	26,9	29,5	35	34,9	8,7	5,8
fr Franța	25,8	23,2	22	30,9	31,1	33,4	11,4	8,1
it Italia	25,8	27,2	26,6	28,1	34,2	35,3	9,5	6,0
lu Luxemburg	29,6	27,4	30,9	32,9	34,9	34,2	7,5	4,7
nl Olanda	23,6	22,3	24,3	32	32,8	28,8	10,5	7,8
at Austria	22,2	20,7	21,5	27,1	24,3	23,4	6,4	3,5
pt Portugalia			26,3	27,1	30,6	31,7	5,4	3,5
fi Finlanda	25	23	26,6	34,4	35,6	27,1	12,6	7,5
se Suedia	28,4	27,5		32,9	35,5	30,8	8	5,1
uk Regatul Unit	27,9	25,4	25,4	39,5	39,7	34,8	14,3	11,8

Sursa: Eurostat; calcule proprii

3.4.3. Însă, datorită faptului că sunt relativ depărtate, zonele periferice pot oferi avantaje sub aspectul locuinței și al calității vieții. Există un important potențial de dezvoltare, mai ales în țările cuprinse în politica de coeziune, fiindcă atunci când venitul crește cu 1 %, gospodăriile își cresc și ele cu 0,7-0,8 % consumul de spațiu rezidențial, odată luat în calcul efectul prețurilor.

3.4.4. Se impune menționarea fenomenului denumit „expansiune urbană” (*urban sprawl*) care este extrem de pronunțat în țări/regiuni cu o densitate a populației ridicată și cu un dinamism economic accentuat și/sau care au beneficiat de fonduri structurale. În total, între 1990 și 2000, ariile urbane s-au extins cu peste 8 000 de km², suprafață de peste trei ori mai mare decât cea a Luxemburgului ⁽¹⁶⁾. Acest lucru nu este lipsit de consecințe, mai ales la nivelul biodiversității.

3.5. Turismul cultural ca factor de dezvoltare

3.5.1. Turismul reprezintă între 3 și 8 % din PIB-ul statelor membre. Forța de muncă din acest sector în UE este de 9 milioane de persoane. Turismul reprezintă, de asemenea, „un motor important pentru alte ramuri ale economiei, precum industria (mai ales sectoarele din domeniul modei), transporturile, comerțul și alte categorii de servicii” ⁽¹⁷⁾.

3.5.2. Promovarea patrimoniului artistic, evenimentele, târgurile și manifestările, enologia, gastronomia și agroturismul, turismul cinematografic și parcurile cu tematică culturală pot duce la investiții importante și crearea de locuri de muncă. CESE face trimitere la propunerile pe care le-a formulat recent în vederea încurajării acestui sector.

3.5.3. În acest domeniu, merită evidențiate inițiativele adoptate în contextul programului „Natura 2000” ⁽¹⁸⁾.

4. Rețelele de orașe facilitează difuzarea TIC

4.1. Tratatul de la Lisabona introduce o nouă dimensiune a coeziunii economice și sociale, și anume coeziunea teritorială. O viziune cuprinzătoare asupra dezvoltării economice și sociale nu poate avea succes decât dacă este completată printr-o abordare din perspectiva amenajării teritoriului, instrument principal al coeziunii teritoriale, care să țină seama de impactul tehnologiilor informației și comunicațiilor.

4.2. Acțiunile publice trebuie să ia în considerare toate zonele geografice. Mediul rural are nevoie de consolidarea legăturilor cu orașele mici și mijlocii pentru a îndeplini noul obiectiv al coeziunii teritoriale. Rețelele de orașe mici și mijlocii pot și trebuie să contribuie la realizarea coeziunii teritoriale, acționând ca verigi intermediare în procesul de introducere a TIC în mediul rural.

⁽¹⁶⁾ Agenția Europeană de Mediu, „Expansiunea urbană în Europa: o provocare ascunsă”, 2006.

⁽¹⁷⁾ A se vedea Avizul CESE din proprie inițiativă intitulat „Turism și cultură: doi factori de creștere economică”, JO C 110, 9.5.2006, p. 1.

⁽¹⁸⁾ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică.

5. Concluzii și recomandări

5.1. Să spunem „nu” fatalismului: zonele neurbane au un viitor. În UE există multe zone rurale în care există o foarte bună calitate a vieții. În cele aflate într-o situație defavorabilă, înzestrarea cu infrastructuri corespunzătoare, eforturile sporite de îmbunătățire a educației, utilizarea eficientă a TIC pot contribui în mare măsură, pe lângă alți factori, la promovarea spiritului antreprenorial ⁽¹⁹⁾, la încurajarea progresului și la creșterea calității vieții, atât în cazul zonelor rurale, cât și în cel al zonelor intermediare.

5.2. Este necesară consolidarea legăturilor dintre zonele rurale și cele urbane. Vreme de decenii, dezvoltarea urbană și cea rurală au fost percepute ca două lucruri diferite. În mod tradițional, politica rurală s-a concentrat în mod exclusiv pe producția agricolă. Dar lucrurile s-au schimbat, ceea ce a făcut ca, odată cu sporirea interacțiunilor și comunicării dintre oraș și zona rurală, distincția „clasică” între cele două să fie mai puțin evidentă, iar granița dintre ele mai impalpabilă. Este nevoie așadar de o abordare integrată a politicilor de dezvoltare ⁽²⁰⁾.

5.3. Potențialul TIC în zonele rurale. În prezent, există politici specifice de promovare a TIC în mediul rural, prin intermediul fondurilor structurale și al FEADR, dar eliminarea diferențelor existente impune acțiuni mai hotărâte în favoarea exploatarea agricole, a întreprinderilor mici și mijlocii și microîntreprinderilor, a tinerilor, a femeilor (mai ales sub aspectul promovării spiritului antreprenorial al acestora în zonele rurale), a persoanelor în

vârstă și a grupurilor defavorizate ⁽²¹⁾. Rețelele de orașe mici și mijlocii sporesc coeziunea teritorială și contribuie la inovarea tehnologică în mediul rural.

5.4. Fondurile structurale ca instrumente cu caracter general. O reflecție aprofundată din partea CESE asupra viitorului acestor regiuni, care s-ar înscrie într-un demers prospectiv, ar permite o mai bună calibrare a fondurilor structurale, pentru a le maximiza efectul și, după caz, ar propune noi direcții.

5.5. Participarea societății civile. Marea diversitate a UE-27 împiedică îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare ale zonelor rurale dacă acestea sunt urmărite într-o manieră centralizată. Este așadar esențial ca societatea civilă din regiunile rurale să participe la elaborarea politicilor care afectează viitorul acestora ⁽²²⁾.

5.6. Indicatorii adecvați. După cum CESE a subliniat deja, ar trebui să se creeze „un indicator de coeziune mai reprezentativ (care ar include), pe lângă PIB, variabile ca rata ocupării forței de muncă și a șomajului, amploarea protecției sociale, gradul de acces la serviciile de interes general etc ⁽²³⁾. Acestor indicatori ar trebui să li se adauge și indicatori privind inegalitatea venitului (coeficientul Gini sau raportul venitului celei mai bogate cvintile și al celei mai sărace cvintile) și emisiile de CO₂ (pe cap de locuitor sau sub aspectul evoluției acestora începând cu 1990). În general, este imperativă consolidarea instrumentelor statistice europene, în special la nivel de NUTS, și întărirea legăturilor dintre Eurostat și institutele de statistică naționale, pentru a dispune cât mai curând de cele mai complete și precise date ⁽²⁴⁾ ⁽²⁵⁾”.

Bruxelles, 16 iulie 2009

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ De exemplu, producerea de energie regenerabilă, inclusiv eoliană, poate constitui o sursă importantă de venituri în zonele rurale.

⁽²⁰⁾ În ianuarie 2009, DG REGIO a organizat un seminar pe această temă, ocazie cu care au fost prezentate cazuri de legături urban-rural de succes. De exemplu, programul operațional Skane-Blekinge din Suedia. A se vedea *Urban-Rural linkages fostering sustainable development in Europe* („Relațiile urban-rural în sprijinul dezvoltării durabile în Europa”), Inforegio.

⁽²¹⁾ Comunicarea Comisiei „Îmbunătățirea accesului zonelor rurale la tehnologiile moderne ale informației și comunicării (TIC)” - COM(2009) 103 final.

⁽²²⁾ A se vedea Avizul din proprie inițiativă CESE intitulat „Necesitatea de acțiuni concertate la nivelul UE pentru consolidarea societății civile în zonele rurale, în special în noile state membre”, JO C 175, 28.7.2009, p. 37.

⁽²³⁾ A se vedea Avizul din proprie inițiativă CESE intitulat „Dincolo de PIB – indicatori ai dezvoltării durabile”, JO C 100, 30.4.2009, p. 53.

⁽²⁴⁾ Cu ocazia relansării Strategiei Lisabona în martie 2005, Consiliul European a precizat că această strategie se înscrie în domeniul mai vast al dezvoltării durabile, conform principiilor căreia trebuie să se răspundă nevoilor prezente fără a se compromite capacitatea generațiilor viitoare de a răspunde nevoilor lor. Consiliul European și-a reitrat intenția ca dezvoltarea durabilă să rămână un principiu-cheie, care să guverneze ansamblul politicilor și acțiunilor Uniunii. A se vedea Concluziile Consiliului European din iunie 2005.

⁽²⁵⁾ A se vedea Avizul CESE privind al 4-lea patrulea raport de coeziune economică și socială, JO C 120, 16.5.2008, p. 73.